

Lugemine on parim õppimine

Ivi Tomingas*

Fotonurga pealkiri on laenatud loosungilt Kabala raamatukogu seinal. Käesolev aasta on kuulutatud raamatukogude aastaks ja palju on pööratud tähelepanu just väiksemate, kohalike kogukondade raamatukogudele, sest neil on enamasti olnud alati rohkem ülesandeid kui vaid raamatute laenutamine. Võrreldes möödunuga on raamatukogude funktsioonid tänapäeval veelgi enam avardunud. Tavapärastele kirjandusõhtutele ja kohtumistele kirjanikega on lisandunud *online*-teenused, digitarkuste jagamine ja miks ka mitte õmblustoa avamine, nagu hiljuti kuulda oli.

Tartu Ülikooli raamatukogu sisevaade 1952. aastal. Foto: Gunnar Loss. EFA.335.0.70495

Esimene teadaolev avalik raamatukogu Tallinnas asutati Oleviste kiriku juurde 1522. aastal. Loomulikult käis raamatukogu asutamine kaasas ka Tartu Ülikooliga. Selle raamatukogu esimene bibliotekaar oli saksa soost juuraprofessor Lorenz Luden. Ehkki ülikooli raamatukogu rahvaraamatukoguks nimetada ei saa, täidab see siinses kontekstis vanima seni avatud raamatukogu rolli. Olles isegi seal aukartustäratavate kõrgete riulite vahel mõnd tarka raamatut otsinud, seostus väljend „Lugemine on parim õppimine“ eeskätt just ülikooli raamatukoguga.

Rahvaraamatukogusid hakati asutama 1880. aastatel kihelkonnakeskustesse talurahvakoolide juurde. 1924. aastal võeti aga vastu avalike raamatukogude seadus, mille tulemusel tekkis avalikke raamatukogusid ka vallavalitsuste juurde.

Siinsed fotod pärinevad 1940.–1950. aastatest, mil tuli paljuski alustada otsast peale, olgu selleks siis uute ruumide leidmine või uue ideoloogiaga kohanemine. Väiksemate kohtade ja linnade raamatukogude juures on tihtipeale kirjas, et sõja ajal raamatud hävisid. Ühelt poolt võis see tuleneda sellest, et paljud raamatukogud asusid endistes vallamajades, mis said sõjas kannatada, teiselt poolt aga sellest, et 1940. aastal tuli sisekaitse ülema Harald Habermanni korraldusel suur osa Nõukogude-vaenulikuks tunnistatud raamatuid hävitada. Pärast sõda alustasid mitmed raamatukogud tööd kõigest paarikümne ruutmeetrisel toas. Puhjas näiteks 26-ruutmeetrisel pinnal, kus oli ka kino projektsiooniruum. 1948. aastal oli seal 1476 raamatut ja 178 lugejat. Oma raamatukogud olid ka asutuste juures Kadrioru lossist raudteelasteni. Samuti on säilinud fotosid isiklikest raamatukogudest pärast sõda.

Tõnu Tannberg käsitleb Kirjanike Liidu sõjajärgseid arenguid. Kirjanikest olen valinud nende hulgast mõned, kes oma loominguga või isiksusega kirjanduselu sel ajal mõjutasid. Ei suutnud vastu panna kahele fotole Johannes Varesest: ühel neist naudib ta Korsika mõnusid ja teisel poseerib juba Kremli tornide taustal!

Nii et seekordses pildivalikus said kokku kirjanikud ja raamatukogud 1940.–1950. aastatest. Ehkki see kõlab küll pisut vanamoodsalt, aga kes siis veel paremini kokku sobiksid kui kirjanikud ja raamatukogud!

* Ivi Tomingas (1958), arhivaar, RA filmiarhiiv, Ristiku 84, 10318 Tallinn, Ivi.Tomingas@ra.ee

Kirjanikud Johannes Vares-Barbarus (vasakul) ja Johannes Semper ning Aurora Semper Korsikal 1927. aastal. Foto autor teadmata. EFA.31.0.84398

Eesti NSV rahvalitsuse peaminister Johannes Vares-Barbarus ja Eesti NSV välisminister Nigol Andresen hotelli Moskva katusel. Foto: J. Rjapassov. EFA.390.0.113904

Kirjanik Aadu Hint jagab autogramme kirjanike kohtumisõhtul teatris Estonia 1959. aastal. Foto: Erich Norman. EFA.204.0.27075

Eesti NSV rahvakirjanik August Jakobson Tallinna Keskraamatukogus lugejatega kohtumas. 1948. Foto autor teadmata. EFA.254.0.60962

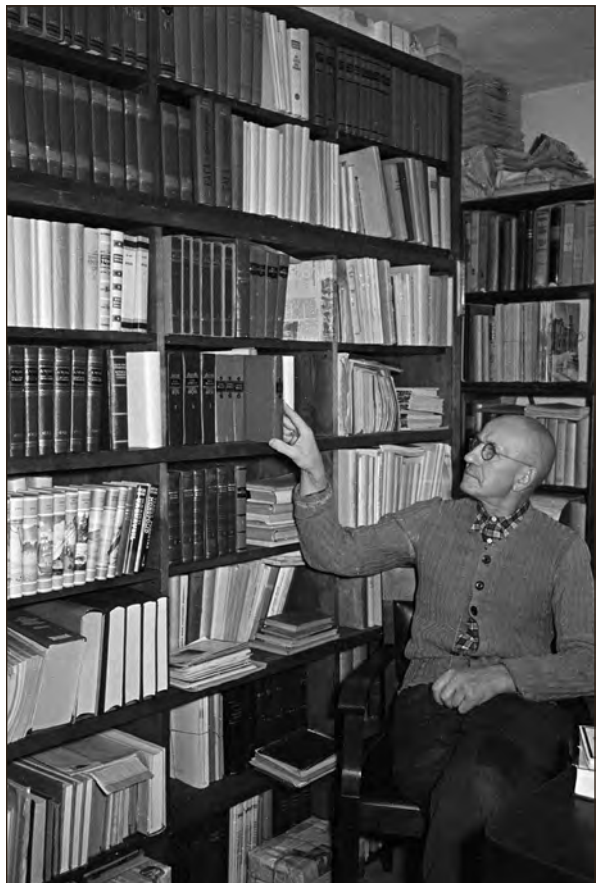
Friedebert Tuglase 70. sünnipäeva tähistamine kirjandusõhtuga. Vasakult professor Kustaa Vilkuna, kirjanikud Paul Rummo, Friedebert Tuglas, professor Väino Kaukonen ja ENSV Teaduste Akadeemia asepresident akadeemik Gustav Naan. 1956. Foto: Oskar Juhani. EFA.252.0.25846

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe ametikorter Kadrioru lossis. Raamatukogu asus ülemisel korrusel. 1947. Foto: E. Lukin. EFA.204.0.722

Eesti NSV Kirjanike Liidu IV kongress.
Presiidiumis (vasakult) kirjanikud
Mart Raud, Rudolf Sirge ja Juhan
Smuul. 1958. Foto: Oskar Juhani.
EFA.251.0.32730

Jõgeva Sordiaretusjaama
mesiniku Artur Siili isiklik
raamatukogu, mis koosnes
8000 köitest. 1957. Foto: Ernst
Järve. EFA.242.0.55713

Puhkajad Pärnu sanatooriumi nr. 1 raamatukogus 1952. aastal. Foto: Vitali Gorbunov. EFA.204.0.4621

Tartu Raudteelaste Klubi raamatukogu lugemissaal 1953. aastal. Foto: Gunnar Paas. EFA.204.0.5661

Kukuruse kaevanduse raamatukogu 1951. aastal.
Foto: Vitali Gorbunov.
EFA.204.0.4045

Orissaare rajooni raamatukogu 1953. aastal. Orissaares asus raamatukogu aastatel 1952–1959 kultuurimajaga ühe katuse all. 1946. aastal oli kogus 432 trükist, 1959. aastal juba 18 140. Foto: Vitali Gorbunov.
EFA.204.0.5159

Valgemaal asuva Oktoobri Võidu kolhoosi 400 köitega raamatukogus 1949. aastal. Foto: Ernst Järve. EFA.204.0.1937

Türi linna raamatukogus laenutab raamatuid sm. Roba 1950. aastal. 1941. aastal raamatukogu hävis, alles jäid vaid väljalaenutatud raamatud. Foto: Ernst Järve. EFA.204.0.2719

Külastajad Viljandi rajooni Õisu raamatukogus. Seinal Juhan Liivi ja Aleksander Puškini portreed. Tuleb märkida, et enamasti on näha Stalini ja Lenini portreed. 1951. Foto: Gunnar Loss. EFA.335.0.70432

Kabala raamatukogu juhataja J. Pent Paide rajooni Leninliku Tee kolhoosi liikmetele raamatuid laenutamas. Taustal loosung „Lugemine on parim õppimine“. 1956. Foto: Ernst Järve. EFA.204.0.8651